

K O R U N K K É R D É S E I

*A pápa levele a bíboros államtitkárhoz**

Bíboros Úr,

a legutóbbi napokban Hollandiában nyilvánosságra került és a papi cölibátussal kapcsolatos nyilatkozatok mélységesen elszomorítottak bennünket, és sok kérdést vetettek föl lelkünkben: mi az indítéka egy ilyen súlyosan latba eső magatartásnak, amely ellentétben áll az egyházban érvényben lévő szent törvényekkel; milyen visszahatást vált ez majd ki Isten népének összességében, különösen pedig a papság és azoknak a fiataloknak körében, akik a papi pályára készülnek; milyen zavart vált ki majd az egész egyház életében: milyen visszhangra talál a keresztények összességének, sőt az egész emberi család egyéb tagjainak körében. Ennyi kérdéssel szemben szükségét érezzük annak, Bíboros Úr, hogy megnyissuk Ön előtt szívünket, Ön előtt, aki oly közelről osztja meg velünk apostoli küldetésünk gondját.

Mindenekelőtt alázattal és teljes belső őszinteséggel vetjük fel a kérdést, vajon nem terhel-e bennünket is valamilyen mértékben a felelősség ezzel a balszerencsés határozattal kapcsolatban, amely annyira távol van a mi, és úgy gondoljuk, az egyház összességének magatartásától.

Maga az Úr tanúsíthatja azonban, milyen megbecsülést, szeretetet és bizalmat tápláltunk mindenkor Krisztus misztikus testének e becses részlege irányában. És Ön nagyon jól tudja Bíboros Úr, hogy milyen tisztelettel és barátsággal igyekeztünk mindenkor a személyes beszélgetések során éppúgy, mint levélváltásokban, valamint a Szentszék szervezeteinek közbelépései révén megakadályozni ezeket a nyilatkozatokat.

Az egyetlen szempont, amelyet figyelembe kell vennünk, az evangéliumi küldetés. Az ilyen nyilatkozatok sok zavart és bizonytalanságot idéznek elő. Így hát súlyos és sürgős kötelességünk, hogy teljes világossággal szögezzük le magatartásunkat, mi, akinek vállaira az isteni gondviselés felfoghatatlan tervei szerint e nehéz órában „az összes egyházak gondjai nehezdednek” (2 Kor 11,28). Jól ismertek azok a szempontok, amelyek a latin egyház évszázados és oly sok gyümölcsöt hozó, oly sok kegyelemmel, szentséggel és apostoli buzgósággal járó törvényeinek ily radikális megváltoztatását igyekeznek igazolni. Ezek az indokok azonban, és ezt minden kétértelműség nélkül le kell szögezzük, nem tűnnek meggyőzőnek számunkra. Valójában ezek az indokok figyelmen kívül hagynának egy alapvető és lényeges megfontolást, amely természetfölötti jellegű, és ezáltal, úgy tűnik, a papság hiteles koncepciójának feladásával egyenértékűek.

Valójában az egyetlen szempont, amelyet figyelembe kell venni, az evangéliumi küldetés, amelynek a hitben és a reménységben hírnökei és tanúsítói vagyunk. A püspököknek és papnak az a hivatása, hogy hirdesse a kegyelem és az igazság evangéliumát, hogy elvigye a világnak az üdvösség üzenetét, és hogy egyszerre éberre szedje rá a világot bűnére és megváltottságára, hogy elhívjon a reménységre, hogy kiragadjon a világot az állandóan újjászülető bálványok kezéből és az üdvözítő Krisztushoz térítse.

Szünet nélkül ismételni kell: az evangéliumi értékeket nem lehet megérteni másképpen, mint a hitben, az imádságban, az engesztelésben, a szeretetben, és nem lehet megérteni harc és önmegtadadás nélkül, és annak, hogy Krisztust és az apostolokat követve időnként kihívjuk a világ gúnyolódását és megvetését, valamint meg nem értését, amely az üldözésig terjedhet.

A krisztusi teljes odaadás a kereszt örületéig megy. Századok során, amelyek oly sok erőfeszítést és harcot mutatnak a keresztény eszmény megóvása érdekében, gondviselészerűen érlelődtek ki azok a megfontolások, amelyeknek egyre mélyebb megértése indította a latin egyházat arra, hogy lemondjon a saját otthon alapításának jogáról — olyan lemondás ez, amelyet önkéntesen már az evangéliumnak is oly sok követője vállalt — s ezt a papjelöltség érvényes feltételévé tegye. Ezek a megfontolások változatlanul érvényesek, s napjainkban talán még inkább, mint valaha.

* Régi hagyományt elevenített fel VI. Pál pápa ezzel a levéllel, amelyet bizalmas írásként, mégis a nyilvánosság szándékával intézett Vilgot bíboros-államtitkárhoz, hogy ilyen módon fejtsse ki véleményét a holland pasztorális színtar közismert határozatával kapcsolatban.

És mi, akik arra vagyunk hivatva, hogy kövessük Jézust, vajon képtelenekké lettünk-e arra, hogy elfogadjunk egy olyan törvényt, amelyet ily hosszú tapasztalat igazolt s amely azzal jár, hogy mindent elhagyunk, családot és gyermekeket, hogy Vele haladjunk és hordozzuk a Megváltó boldog üzenetét? Vajon ki közevethetné jobban a kegyelem és erő nagyobb teljességével ezt a szabadító üzenetet, korunk embereinek, ha nem azok a pásztorok, akik képesek rá, hogy fenntartás nélkül, megosztás nélkül az evangélium kizárólagos szolgálatára szentelik magukat?

Ugyanígy minden dolgot Isten előtt, Krisztus és az egyház, valamint a világ előtt megfontolva, kötelességünknek érezzük, hogy világosan újra kijelentsük azt, amit már kijelentettünk és több ízben ismételtünk, tudomására hozva mindenkinek, hogy azok a kötelek, amelyek a századok során a latin egyházban a papság és a cölibátus között kialakultak, különösen becses és pótolhatatlan értéket képviselnek ennek az egyháznak számára. Vészes lenne ennek a hagyományos köteleknek alábecsülése vagy feledésbe merülése, hiszen ez a kötelék semmivel sem összehasonlítható jele a Krisztus iránti szeretetben való teljes átadásnak, amely minden papi életben világosan kifejezésre juttatja a tértítő küldetés lényeges követelményét a föltámadott és mindenkor élő Krisztus szolgálatában, amelyben a pap mindeztől az Isten országának rendelkezésére bocsátotta magát.

Ami azokat a papokat illeti, akik érvényesnek elismert okokból, sajnálatos módon olyan helyzetbe kerültek, amelyben gyökerében lehetetlenné válik számukra, hogy állhatatosan kitartsanak — tudjuk, hogy csak csekély számú emberrel van itt szó, s az óriási többség hűséges akar maradni a kegyelem segítségével az Isten és az egyház előtt vállalt szent elkötelezettséghez —, a legnagyobb gondossággal igyekszünk meghallgatni kérésüket, hogy felmentsük őket fogadalmuktól és elkötelezettségeiktől minekutána figyelmesen tanulmányoztuk mindegyikük esetét. De az a mélységes megértés, amelyet az atyai szeretet szellemében igyekszünk tanúsítani e személyek iránt, nem akadályozhatja meg, hogy sajnálkozásunkat fejezzük ki egy olyan magatartás miatt, amely oly kevés áll összhangban azzal, amit az egyház jogosan várhat el azoktól, akik végérvényesen az ő kizárólagos szolgálatára szentelték magukat.

Igy az egyház, holnap éppúgy, mint ma, kizárólag csak azokra a papokra bízta továbbra is az ige és a hit hirdetésének, valamint a szentségek kiszolgáltatásának isteni feladatát, akik hűek maradtak kötelezettségükhöz. Az a sokféle kontesztáció, amely a papi cölibátus e szent intézménye ellen manapság megnyilvánul még parancsolóbbá teszi kötelességünket, hogy minden módon támogassuk és bátorítsuk azoknak a papoknak számtalan sokaságát, akik lojálisak maradtak elkötelezettségük iránt és akikre különös szeretettel gondolunk és megáldjuk őket.

Eppen ezért, érett megfontolás alapján hozott határozattal kötelességünként állítjuk: nem fogadhatjuk el, hogy a papi szolgálatot olyanok is elláthassák, akik egyszer az eke szarvára tették kezüket, de később visszatekintettek. Végül is nem ez-e a megszakítatlan hagyománya a tiszteletreméltó keleti egyházaknak is, amelyekre oly szívesen hivatkoznak? Szinte nem is merünk azokra a kiszámíthatatlan következményekre gondolni, amelyeket Isten népe számára egy másfajta döntés lelkiéleti és lelkipásztori téren okozhatna.

Miközben ily módon kötelességünknek tartjuk, hogy teljes világossággal és szilárdsággal hitet tegyünk a papi cölibátus törvénye mellett, nem feledkezünk meg egy kérdésről, amelyet több püspök sürgetően aianlott figyelmünkbe, akiknek jól ismerjük buzgóságát, és ragaszkodásukat is a latin egyház tiszteletreméltó papi hagyományaihoz és e hagyományban kifejezésre jutó fontos értékekhez, de ismerjük lelkipásztori aggodalmukat is bizonyos különleges követelményekkel kapcsolatban, amelyekkel apostoli munkáik során találkozunk. A szélsőséges paphiány esetében, és egyedül azokon a területeken, amelyek ilyen helyzetben vannak, azt kérdezzük tőlünk ezek a püspökök, nem lehetne-e mérlegelni annak a lehetőségét, hogy olyan életkorú férfiakat szenteljünk fel a szent szolgálatra, akik már tanúságot tettek környezetükben a családi és állapotbeli kötelességek példás teljesítéséről.

Nem titkolhatjuk, hogy ez a lehetőség súlyos fenntartásokba ütközik részünkről. Mert végül is egyebek között nem lenne-e nagyon veszélyes illúzió azt hinni, hogy a hagyományos fegyelem ilyen jellegű megváltoztatása a gyakorlatban a valóságos és szélsőséges szükségállapotban lévő helyekre korlátozódik-e majd? És vajon másokat nem kísért-e arra, hogy egy látszatra könnyű választ lássanak benne a papi hivatások jelenlegi életelenségére?

Mindenesetre a következmények olyan súlyosak lennének és olyan új kérdéseket vetnének fel az egyház életében, hogy ha komolyan szóba kerülnek, püspökök-

testvéreinknek velünk együtt figyelmesen meg kellene vizsgálniuk őket, Isten előtt és az egyetemes egyház javát szem előtt tartva, amelyet nem szakíthatunk el a helyi egyházak javától.

Ezek a lelkipásztori felelősségünkkel szemben felmerülő problémák valóban súlyosak és ezt bizalommal fel akartuk tární Önnek, Bíboros Úr. Velünk együtt Ön is tanúja a mindenfelől hozzánk érkező felhívásoknak. Nagyon sok testvérünk és gyermekünk biztat arra, hogy semmit se változtassunk egy ilyen tiszteletreméltó hagyományon és ugyanakkor azt is kívánják, hogy tiszteletreméltó testvéreink, a holland püspökök, bizalmas és testvéri kapcsolat révén az apostoli Szentszékkal együtt kezdeményezzenek egy újfajta reflexiót, amelynek az imádságban és szeretetben kell megélnie.

Valóban, sokkal inkább, mint valaha, a magunk részéről is óhajtjuk, hogy a holland egyházmegyéek pásztoraival együtt keressük meg a problémák alkalmas megoldásának eszközeit, figyelembe véve az egész egyház javát. Szeretnénk itt, Bíboros Úr, változatlan szeretetünkről biztosítani Hollandia katolikus közösségének püspökeit, papjait és minden tagját, de ugyanakkor arról a meggyőződésünkről is, hogy elengedhetetlen a kifejezésre jutott óhajok, és az egyetemes egyház szempontjából is nagy horderejű kérdésben elfoglalt magatartás újra megfontolása a fentebb kifejtett szempontok világosságánál és a hiteles egyházi közösség szellemében.

Abban a munkában, amelyet ebből a célból a Szentszéknek el kell végeznie, különösen számítunk az Ön hatékony közreműködésére, Bíboros Úr. Rendkívül becses lesz az Ön támogatása azoknál a kapcsolatoknál, amelyet az egész világ püspökeivel fel kell vennünk, abból a célból, hogy minden püspökkari konferencia tökéletes közösségben velünk és az egyetemes egyházzal és szent törvényeinek tökéletes tiszteletben tartásával biztosíthatassák a papokat, munkatársainkat arról, hogy szeretettel kísérjük figyelemmel és fogjuk a jövőben is figyelemmel kísérni apostoli aggodalmaikat és problémáikat, és hogy ugyanakkor emlékeztessük őket annak a kegyelemnek szépségére, amellyel az Úr tüntette ki őket szent elkötelezettségükben, és emlékeztessük őket szolgálatuk hithirdető igényeire.

És ilyen körülmények között szerető gondolataink hogyan is ne fordulnának azok felé a fiatalok felé, akik apostoli lendületük nemességében készülnek arra, hogy a papságban egész szívvel szolgálják Krisztust és testvéreiket? Valójában ők az egyház reménységei a holnap világának evangelizációja szempontjából, feltéve, hogy a visszafordulás gondolata nélkül és fenntartás nélkül kötelezik magukat arra az életformára, amelyet az egyház javasol számukra. Végül pedig, Bíboros Úr, sürgetően kell kérnünk a hívő emberek sokaságának, akik csendben vannak de azért nem kevésbé szenvednek a megpróbáltatás ez órái miatt, áldozatos imáját. Adja meg az Úr, mindnyájunknak, pásztoroknak és híveknek a hit szilárdságát, a reménység erejét és a szeretet lángolását. „Kegyelem legyen mindazokkal, akik nem lankadó szeretettel szeretik Urunkat, Jézus Krisztust”. (Ef 6,24).

A Diakonia ankétja a papi nőtlenség törvényéről

A freiburgi főegyházmegye papi tanácsa konferenciát rendezett 1969 áprilisában a papi életforma mai kérdéséről. *Albert Görres* és *Leonhard Weber* professzorok voltak a konferencia előadói. Előkészületül felkérték különböző papi csoportokat, hogy a résztvevők számára összefoglaló tervezeteket készítsenek. A papi nőtlenség törvénye körül egyre szélesebben kibontakozó dialógus eredményeit, komolyabb érveit és az eddig felmerült javaslatokat foglalták össze a heidelbergi papi csoport tagjai. Referátumukat *Michael Raske* felelős szerkesztésében adta közre a Diakonia 1969. évi 6. száma.

A tanulmány legnagyobb értéke, hogy szerzői sokoldalú, tudományos elemzé-

sük során a világszerte folyó párbeszéd méltatlan túlkapásait elkerülve, józan nyíltsággal nyúlnak e sokrétű problémához. Hiábavaló próbálkozás ma már a cölibátus törvényével összefüggő kérdéseket tabuként kezelni. Ez azzal a veszéllyel is járna, hogy a tilalmak ellenére kibontakozó párbeszéd szempontjaiból — a felelősséggel és komoly felkészültséggel hozzászóló szakemberek tartózkodása miatt — éppen a legfontosabbak maradnának ki.

Az alapelvek

1. Az „Isten országáért” önként vállalt nőtlenség Isten kegyelmi adománya.
2. Krisztus szavába vetett bizalommal kell hinnünk abban, hogy az Úr

mindig elegendő bőségben adja egyházának az önkértes nőtlenségre hívó kegyelmet is. Ez a bizalom megszabadíthat minket a felesleges aggodalmaktól, hogy a kötelező törvény feloldása esetén kivessze az egyházból a nőtlen papi életforma.

3. Isten kegyelmi adományainak „mértékét” nem lehet, sőt nem is szabad „betervezni” az egyház lelkipásztori igényeinek mértéke szerint. A tapasztalat azt mutatja, hogy a nőtlenség hivatása számszerűen nem mindig esik egybe a papi hivatások számával.

4. A nőtlenségre hívó kegyelmet — a többi karizmához hasonlóan — hittel és szeretettel, szabadon kell elfogadni. Ehhez éber önkritikára, a hibás indítékok veszélyének ismeretére, a felismert kegyelemhez való hűségre, tanácsra, bátorításra van szükség. Mind ezért minden hívő keresztény felelős. Imával, jó tanáccsal és magatartásával kell közreműködni.

5. Világosan meg kell különböztetnünk az „Isten országáért” szabadon vállalt nőtlenség hivatását a nyugati egyházban érvényes kötelező törvényről. Schillebeeckx professzor is erre utalt nyilatkozatában, amikor hangoztatta, hogy a holland lelkipásztori zsinat ismert határozatával nem a cölibátus ellen, hanem az azt kötelezővé tevő törvény ellen foglalt állást.

Bibliai alapok

Az újszövetségi szentírásból világosan bizonyítható az Isten országáért vállalt nőtlenség hivatása és természetfölötti értéke. A cölibátus törvényére azonban még bennfoglaltan sem találunk utalást.

Jézus éppen a házas Péter apostolra bízta a legfőbb hatalmat. A nyolc boldogság részesei között nem említette kifejezetten a nőtleneket. Jézus oly erővel utasította el a Törvény betűjéhez ragaszkodó vallásos magatartást, hogy felmerülhet a kérdés, vajon a cölibátus törvénye zavartalan összhangban áll-e az evangélium szellemével? Ugyanakkor kétségtelen, hogy Jézus követése, az „egy szükséges”, minden más szempontot maga mögé utasít, és ezért Jézus a nők apostoloktól is megkivánta, hogy a döntő órában az ő követésének vessék alá családi életüket is (Lk 9,59-62; 14,26; Mk 10,28-30).

Jézus személyes nőtlensége, Pál apostol egyeseknek szóló ajánlásai (1 Kor 7) az Isten országáért való nőtlenségre hivatottak (Mt 19,11) számára jelentenek segítséget hivatásuk mérlegelésében és

felismerésében. A papi hivatás és a nőtlenség kötelező összekapcsolására azonban ezek nem utalnak. Ellenkezőleg, az ősegyház gyakorlata és Szent Pál útmutatásai (1 Tim 3,2,12; Tit 1,6) éppen a keresztény házasságban való kipróbáltságot sorolták a papi hivatás feltételei közé. A szerzők itt nyomatékosan figyelmeztetnek arra, hogy a szentírási helyek objektív értelmezésében meg kell szabadulnunk néhány évszázados beidegzettségtől, mely a szentírásból sokszor a nőtlenség értékelése helyett a papi nőtlenség törvényének megalapozását látta.

Cölibátus és papság

A II. vatikáni zsinatnak a papi szolgálatról és életéről kiadott határozata leszögezte, hogy a nőtlenség „nem természetéből fakadó követelménye a papi mivoltnak. Nyilvánvaló ez az ősegyház gyakorlatából és a keleti egyházak hagyományából” (16. pont). Közismert tény, hogy a cölibátus törvénye a visszavonható és változtatható egyházi fegyelmi intézkedések közé tartozik. Ha pedig egy törvény — a törvényhozó által szándékolt — eredeti célját idővel már inkább akadályozni látszik, és megvalósításából több kár származik, mint előny, akkor kellő megfontolás után meg kell változtatni.

A szerzők meggyőződése szerint a papjelöltek jelentős része a papi hivatással együtt nem érez kifejezetten hivatást a nőtlenségre, csak törvényes feltételként fogadja azt el és a papi hivatás kedvéért vállalja. Ezért egyre nagyobb az önbecsapás veszélye. Tudomásul kell vennünk azt a mélyreható változást is, mely napjainkban a házasság és családi élet keresztény értékelésében, szemléletében megy végbe.

Javaslatok

Az idézett megfontolásokból következően a tanulmány szerzői arra a megállapításra jutnak, hogy az egyház széles rétegeiben erősödik az általános benyomás: a kötelező papi cölibátus a latin egyházban többé-kevésbé kényszer hatása alatt vállalt nőtlenség (ezt a Böckle bonni morálteológus professzor által szerkesztett *Der Zölibat* című tanulmánykötet 56. lapjáról idézik). A papi hivatás követése miatt vállalják csak sokan a nőtlenséget, melyre különben kifejezetten karizmatikus hivatásuk nincs.

Mi volna a megoldás? A szerzők ezt javasolják (és ebben persze távolról sincsenek egyedül):

1. A papi hivatást és a nőtlenséget feloldhatatlanul összekötő törvényt meg kellene szüntetni.

2. Azok a papjelöltek, akik hivatást éreznek az Isten országáért való nőtlenségre is, kellő előkészület után először kétszer egymás után 3-3 évre tenéneik nyilvános ígéretet a cölibátusra. Közben diakonussá szentelhetnék őket és a lelkipásztori szolgálatban is mérlegelhetnék hivatásukat. Teljesen érett fejjel, 35 éves korban aztán végleges döntéssel kötelezhetnék el magukat a nőtlen papi életforma mellett és pappá szentelésük után megfelelő lelkipásztori munka- és életközösségekben állnának teljes papi szolgálatba.

3. Akik viszont a papi hivatás mellett a keresztény házaselet kegyelmi hívatást kapták, azok is érett fejjel, megfontoltan léphetnének házasságra és 35 éves korukban nyerhetnék el a papi rend szentségét.

Ezek a javaslatok világosan különböznek a protestáns egyházak gyakorlatától és a keleti egyházak fegyelmi rendjétől is, melyek mind magukon viselik kialakulásuk sajátos történelmi körülményeinek jegyeit.

E javaslatok indokolására a szerzők előadják, hogy a törvénynek nemcsak antropológiai, hanem mindenekelőtt teológiai okokból is biztosítani kell az emberi szabadságot. A cölibátus törvénye mai formájában — véleményünk szerint — nem biztosítja az Isten országáért való nőtlenség vállalásához szükséges szabadságot, s ezáltal elhomályosítja a nőtlenség karizmatikus jellegét. A kötelező törvény következtében a nőtlenség tanúságtevő ereje is veszít jelentőségéből. Nem hagyhatók figyelmen kívül azok a veszélyek és káros következmények sem, amelyek a most érvényben lévő törvényből következhetnek. (Félszegség, beteges hajlamok, egoizmus, invidia clericális stb). Fennáll a kontraszelekcio veszélye is. Egyesek a nőtlenség iránti vonzódás miatt vállalhatják a papi hivatást, míg mások kifejezett papi hivatásukat nem merik követni a nőtlenség kötelezettsége miatt.

Természetesen a szerzők is tudják, hogy a papi hivatások számának csökkenésében nemcsak a kötelező cölibátus játszik szerepet, de az a véleményük, hogy a reform elmaradása a papi szolgálat számára egyre súlyosabb nehézséget jelenthet.

Ellenvélemények

A tanulmány befejező része sorra veszi a leggyakoribb ellenérveket,

amelyeket a párbeszéd során a kötelező cölibátus védelmezői világszerte felmerítenek. Ezekre a dialógus szellemében elgondolkoztató válaszokat ad.

1. „Az egyház elveszítene tekintélyét hívei és a világ előtt, ha megváltoztatná a cölibátus törvényét, és ezzel súlyos kárt okozna” — hangzik az ellenvetés.

Az egyháznak minden döntésében és intézményeiben az evangélium hirdetésének fő célját kell követnie. Eppen ezért újra és újra reformálnia kell törvényeit és intézményeit, amelyek a történelmi változások következtében idővel éppen az evangélium szolgálata szempontjából elavulhatnak. Ha a szükséges reformokat elmulasztja, akkor veszít tekintélyéből.

2. „A cölibátus kérdésének nyilvános vitája kárt okoz az egyház tekintélyének, nyugtalanságot kelt a hívekben” — halljuk ismételtlen.

Am megfontolt reform nem jöhet létre megfelelő párbeszéd nélkül. A zavart sohasem a problémák őszinte és nyílt megtárgyalása okozza, hanem azok elhallgatása. A kérdésnek nagy a társadalmi jelentősége is, a társadalomnak pedig joga van a kellő információra. Eppen a párbeszédben elhangzó komoly és megfontolt érvelések szükségessé ahhoz, hogy elkerüljük a nyugtalanságot keltő félreértéseket.

3. Kétségtelen tény, hogy a nőtlenség is kiválóan alkalmas a papi szolgálat számára. Aki megkapja és szabadon vállalja ezt a karizmat, a hit élő jelvévé válik az egyházban, de a keresztény házasság szentsége is eszkatologikus jel. A papi szolgálatban nagy előnyt jelenthet a családi gondoktól való függetlenség. Ez az erre hivatottak számára hivatásuk fontos motívumává válhat. A nőtlen életforma kiválóan alkalmas arra is, hogy a szegényekkel való szolidaritást kifejezze. Ez a tanúságtétel is azonban csak teljes önkéntesség esetén válik jól felismerhetővé. Az eucharisztikus áldozatba való bekapcsolódás minden kereszténytől megkívánja az áldozatos lelkületet. A nőtlen életforma és a házaselet más-más módon, de egyformán súlyos áldozatokat követel. A nőtlenségnek semmiképp sem keresztény motívuma a házaselet áldozataitól való visszariadás.

4. „A cölibátus-válság — mondják sokan — csak a mi Istentől eltávolodott korunk hitválságának következménye. A túlzott sex-kultusz divatja szintén fontos tényező ebben. A problémák fölvetése azoktól származik, akik személyes nehézségeiket nem tudták megoldani. A

válságot úgy kell megoldani, hogy elmélyítjük az áldozat szellemét és a hitben hűségesen kitartunk a régi fegyelem mellett.”

Késégtelen, hogy a hitválság fontos tényező a papi életforma válságában. De nem az egyetlen tényező. Az a szemléleti változás, amely a házasságról és a nőtlen állapotról való szemléletünkben végbemegy, nem divatjelenés, hanem egy visszafordíthatatlan történeti folyamat következménye. Ebben fel kell ismernünk az idők jelét.

5. „A nős pap megosztott, sokféle tekintetben kötöttebb (gazdaságilag, szabadidő szempontjából stb.), és a nyárspolgárisodás veszélyének van kitéve.” Ezek valóban reális veszélyek. Ám sajnos nem tagadható, hogy a nőtlen papok életében igen sokszor nem mutatkoznak meg a nőtlen életforma potenciális előnyei. A nőtlen papok között is vannak nyárspolgárok, viszont a jó családapák között is sokan vannak az áldozatos szolgálatra kész egyéniségek. Mindnyájan ismerjük a házasságban élő tudósok, orvosok, pedagógusok sokszor rendkívüli teljesítményeit, akik mellett áldozatkész segítőtársként áll házastársuk.

6. A szerzők megfontolandónak tartják azt is, hogy a cölibátus pedagógiai jelentősége a teljes önkéntesség esetén csak még meggyőzőbbé válhat.

7. Vitathatatlan, hogy a kötelező cölibátus megszüntetése nem jelentené automatikusan a paphiány megoldását. Elmaradása azonban biztosan hozzájárulna a paphiány további súlyos növekedéséhez. A keresztény közösségeknek joguk van a teljes papi szolgálatra, beleértve az eucharisztikus áldozatot is.

8. „A papi házasságok gyakori kudarca a cölibátus reformja ellen szól. (Hollandiában állítólag az eddig megkötött papi házasságok 60 százaléka felbomlott.)”

Nyilvánvaló, hogy a keresztény házasság megvalósítása nem könnyű feladat. Ám az eddig megkötött papi házasságok esetében súlyos válságok előidézője például az is, hogy a papnak le kell mondania hivatása gyakorlásáról ahhoz, hogy házasságra léphessen. A cölibátussal összekapcsolt papnevelés is megnehezíti ezeknek a papi házasságoknak egészséges kibontakozását. A sajtós körülményekből nem lehet általános érvényű következtetéseket levonni.

A párbeszéd folytatódik. Aki józan felelősségtudattal szól hozzá a felmerült kérdésekhez, tudatában van annak, amit a holland püspöki kar 1970. január 19-én így fejezett ki nyilatkozatában: „A cölibátus problémáját egyetlen helyi egyház sem oldhatja meg egyedül, a Szentatyával és a világegyházzal való párbeszéd nélkül. A püspökök a Szentatyával közösségben akarnak cselekedni.”

Összefoglalásul ide kívánkoznak még Suenens bíboros szavai, melyek 1969 nyarán a churi európai püspöki szümpozionon hangzottak el: „Nincs olyan papi eszmény, amely ne szorulna változásra. Sejthető, hogy holnap különböző, sokféle típusa lesz a papoknak és püspököknek az egyház sokféle hivatásának megfelelően, amely egyház egységes ugyan, de egysége sokféleségében mutatkozik meg.” (Kathpress, 1969. július 7.)

ROSDY PÁL

A papi cölibátus mai magyar szemmel

A papi cölibátus, a papi nőtlenség szinte állandó téma a mai egyházi életben. Sokat töprengtem azon, hogy lehet-e erről a kényes kérdéstről írni? Nemcsak Nyugatról halljuk, hogy egy-két püspök megnősült. Állandóan csökken a papi hivatások száma. Braziliában működő magyar bencés levelében olvastam, hogy az egyik brazil szemináriumot egyszerre húsz kispap és a spirituális is otthagya. Ez utóbbi nagyon megdöbbenő.

Mi a helyzet nálunk, Magyarországon? Az egyik szemináriumnak pár évvel ezelőtt felszentelt papjai közül az egyharmada kilépett. A papi kilépések elég gyakoriak, bár az erre vonatkozó országos statisztikát nem ismerem. Van olyan városunk az egyházmegyében, ahol az elmúlt nyáron egyszerre két káplán lépett ki. Az ország egyik legnagyobb egyházmegyéjében, a veszprémiében az elmúlt évben csak ketten jelentkeztek papi pályára. Nem kell hozzá nagy fantázia, hogy pár év múlva milyen nagy paphiánnyal kell majd számolni a közel nyolcszáz ezer katolikus hívőt számláló egyházmegyében. A veszprémi egyházmegye a katolikus gimnáziumokban neveltetett papi pályára készülő diákokat, de ezeknek csak az érettségi megszerzéséig volt hivatásuk.

Régebben is voltak papi kilépések. Több mint negyven éve működöm a papi pályán és foglalkoztam az ún. aposztata papokkal is. Nyíró József Isten igájában című regényében azzal próbálta önmaga és az olvasói előtt igazolni kilépését, hogy az egyik kápláni helyén annyira éhezett, hogy bement a templomba, kinyitotta a tabernákulumot és megette a szentostyákat. Így csillapította éhségét. Ez szinte hihetetlen, de így írta meg. Erdős Renée konvertita írónő *Örök papok* című regényében szintén három kilépett pappal foglalkozik.

Mit tapasztaltam a kilépett papokkal kapcsolatban? Legtöbbször nő volt a kilépés oka. A zsinat előtti egyház nagyon szigorú volt a kilépett papokkal szemben. Egyházi házasságot nem köthettek. Sőt Magyarországon a második világháború befejezéséig át kellett nekik térni más vallásra, ha polgári házasságot is akartak kötni. XXIII. János pápa óta a túl szigorú jogi egyház lassan kezdett átalakulni a szeretet egyházává. A kilépett papok római engedéllyel házasságot is köthetnek katolikus módon. Azelőtt csak úgy rendezte a kilépett papok ügyét a Szentszék, hogy házasságot nem köthettek.

Sokszor a papok is elfordultak a kilépett papoktól. Renegátoknak tartották őket. A kilépett papok is érezték a lelkük mélyén a „te pap vagy mindörökké” szentírási ígéretet. Nem voltak boldogok. Sohasem felejttem el egyik kilépett paptestvérem szavait: „Csak még egyszer énekelhetném a Glóriát az oltárnál.” Jó állása volt az egyik minisztériumban s mégsem volt boldog. A másik kilépett pap tanártársam volt a gimnáziumban. Mint kilépett pap is mindennap elimádkozta a rózsafüzért s a Szűzanya nem hagyta el megtevédt papfiát. Egyik tanítványa, aki pap lett, rendeztette az ügyét Rómában. Az épülő új templomnak ő vette a monstanciát s élete végéig, amíg tehetette, naponként végzett Szentséglátogatást.

Sokkal nehezebb az eset, ha a pap hitében is megrendült. Ezek elzárkóznak. Volt eset, amikor csak a halála után tudtuk meg valakiről, hogy kilépett katolikus pap volt az illető. Sajnos, most is találkozunk ilyenekkel. Itt csak az imádság segíthet. Kétszeresen fáj az egyháznak, ha volt papjai támadják szóban és írásban.

Most térjünk át a mai problémára a papi cölibátussal kapcsolatban. Nyilatkoznak a püspökök, nyilatkoznak a szerzetesek. A megyés főpásztorok a mai világban is ellátják mindennel, ha sokkal szerényebben is, mint régen. Nem szenvednek hiányt semmiben. Ez így is van jól. Harminc évig tanító hitoktató és hittanár panaszolta, hogy a főpástorja sohasem látogatta meg szerény otthonában s nem érdeklődött hogyléte felől. Tisztelettel kérjük Főpásztorainkat, hogy látogassák meg minden papjukat, a káplánokat is, legalább a bérmálás alkalmával. Boldogult Hanauer István váci püspök minden papját meg szokta látogatni. A főpásztorban nemcsak Ordináriust, hanem Atyát is szeretnénk látni.

A szerzetesek is nyilatkoznak a papi cölibátusról. Tudom, hogy nekik is vannak problémáik. A házfőnök esetleg nem mindig jó előjáró, de a szerzeteseknek van otthonuk. Ha szegénységi fogadalmat is tettek, koszt és ruhamosási problémáik nincsenek. Az egyik szerzetes paptanár plébániára került. Nem kapott házvezetőnőt. Legtöbbször konzerven élt. Nem sokáig bírta a szervezete. A konzervtáplálkozás a sirba vitte. Mit mondanak kilépett fiatal paptestvéreink? Az egyházmegyei hatóság város helyre akarta tenni, de ő inkább a pusztai lelkességet vállalta. Misszionárius, hős akart lenni. Neki sem volt gondviselője. Azt olvastam a levelében, hogy leginkább zsíros kenyéren él. Zokogva jelentette be az oltárnál a híveknek, hogy nem bírja ezt az életmódot és a magányt, bocsásson meg neki. A pusztai kápolnában mindenki sírt. A fiatal pap búcsút mondott a papságnak. A hívek azóta sem kaptak önálló plébánost. Újmisésektől gyakran halljuk a panaszt, hogy a szemináriumban minden jó volt: a tanárok, a kispaptársak, az ellátás. Csak egyet kifogásolnak: hogy nem készítették fel őket a mai élet nehézségeire. Lassan missziós egyház leszünk, mint például a francia egyház. A missziós egyházban misszionáriusi felkészültségű papokra van szükség. Párizsban a missziós szeminárium egyik termét a vértanúk termébe nevezik. Megkérdeztem, hogy miért. A teremben üvegszekrényben mindenféle kínozeszközök vannak. Ezeket a misszionáriusok küldték régebben a missziós állomásokról. A misszionárius-jelöltek gyakran eljönnek a vértanúk termébe elmélkedni, hogy szelmük előtt lebegjen mindig az a tudat, hogy rájuk is üldözés és halál várhat a missziókban. Ha nem is dárdaáll vagy nyíllal, hanem kerékpárlánccal verik őket agyon, mint az egyik belga misszionáriust Kongóban. Belgiumban a házigazdám mutatta a mosolygóképű fiatal pap fényképét.

Az egyik dunántúli egyházmegyében az elmúlt nyáron a kispapokat elküldték egy-egy plébániára, hogy közvetlen közelről lássák, milyen a papi élet. Ez szép és jó. De nem lenne-e hasznos a kispapjainkat olyan helyre is elvinni, ahol a pap

ezért vagy azért egyedül él? Nincs gondozója s maga kénytelen takarítani, főzni és mosni — még a templomi ruháját is. Aki ma pap akar lenni, ilyen életre is föl kell készülnie.

Arra is szoktak hivatkozni, hogy görög katolikus testvéreink megházasodhatnak a papszentelés előtt. Tisztelettel nézünk mi, latinok, a görög szertartású paptestvéreinkre. Az igaz, hogy van otthonuk és van családjuk. A papi utánpótlás náluk leginkább a papi családokból kerül ki. Mint minden családban, náluk is vannak problémák. Ők azt mondják, hogy könnyebb a latin papoknak. Sokan protestánsok között élünk vagy élünk. A protestáns lelkészek általában szép családi életet élnek. Válások azonban náluk is előfordulnak, jeléül annak, hogy a házasság nem jól sikerült. A papi utánpótlás zöme szintén a lelkészi családokból kerül ki.

Melyek különösen a magyar problémák? A fiatal paptestvérek sokszor nehezményezik, hogy a papi munka zömét, a nehezebb részét nekik kell végezniök, s ezzel szemben nem méltányos a fizetésük. Reméljük, hogy a papi szénátusok javaslata alapján ezt a kérdést még ebben az évben megoldják. Nehezményezik, hogy a stóla zöme a plébánosé. Vannak helyek, ahol közmegelegedésre a plébános a káplánnal felezi a stólát, akárki is végzi a szertartást. Sajnos ez még nem általános. A káplánszobát is barátságosabbá, otthonosabbá kellene tenni. A fiataloknak modern bútor kell. Igazuk van. A mai fiatal papok azt mondják, hogy őket nem érdekli, mi volt régen. Ők a mában élnek. Ezt is meg kell érteni nekünk, idősebbeknek.

Hogyan lehetne a plébániai házvezetőnő kérdést megoldani? Plébániára kihe-lyezett volt szerzetespap mondotta, hogy az egyház még nem gondoskodott olyan intézményről, hogy a cölibátusra kötelezett papok a plébániákon rendszeren el legyenek látva. Boldog az a pap, akinek él még az édesanyja, vezetheti papfia ház-tartását. Van olyan plébánosunk, akinél a nyolcvan éves nagymama vezeti a ház-tartást. Minden nehezebb házimunkát a papunoka végez el, de mi lesz, ha meghal a nagymama? Még a pap leánytestvérei sem akarják magukat lekötni a bi-zonytalan házvezetőnői állásra, amikor a plébánosokat is helyezik. Inkább elmen-nek napi nyolc órás munkára máshová dolgozni. Sok plébános egyszerűen nem tudja a házvezetőnőt fizetni, mert olyan kevés a jövedelme. A mi esperesi kerü-letünkben a plébániák többségében nincs is házvezetőnő.

Nagy probléma a mai papi életben az egyedüllét, a magányosság. Nem min-denki bírja idegileg a kamalduli remete-életet. Tapasztalatból tudom, hogy meg lehet szokni az egyedüllétet is, de nagyon nehéz. A pap is ember. Beteg lehet s nincs senki, aki megápolja. Az ősszel egyik nyugdíjas paptársam a Balaton mel-lett három napig feküdt holtan a lakásán, anélkül, hogy ez valakinek is feltűnt volna. A székesfehérvári papi otthonban a nyugdíjas papok papi közösségben él-nek és a leggondosabb ápolást kapják. Sajnos nem minden nyugdíjas pap tud be-jutni a papi otthonba. Milyen szép lenne, ha a fiatalabb paputód a nyugdíjas elődnek átenged egy szobát a plébánián, ahol hátralévő életét leélheti.

Minden kornak megvan a papi ideálja. Nekünk Bosco Szent János volt. A mai magyar papnak talán Foucauld Károly lehetne az ideálja. Foucauld Károly élete a szaharai remetességben nem volt hiábavaló. A magyar papok többsége ezt a magányos életet éli. A szemináriumban — szerény véleményem szerint — erre a magányos életre s ennek a nehézségeire föl kellene készíteni a jövő papjait. A ma papjait a cölibátusra nevelték. Szívem az Istené, szeretetem az egyházé. A cö-libátus a teljes odaadással való munkát is jelenti Isten országáért. Vitán felül áll, hogy a papi cölibátus nagy erőforrás is.

A II. vatikáni zsinaton a pápa nem is engedte meg a papi cölibátus tárgya-lását. De mi történt? A zsinattal új szelek kezdtek fújdogálni az egyházban. Ki hitte volna például húsz évvel ezelőtt, hogy az egész szentmisét a nép nyelvén fogjuk mondani. Sőt újra bevezetjük az ősi, de sokak számára protestáns ízü: „Mert tiéd az ország, a hatalom és a dicsőség mindörökkön örökké” befejezést is.

Minden katolikus értesült arról, hogy a holland lelkipásztori zsinaton kilenc-ven szavazattal állást foglaltak a kötelező papi nőtlenség ellen. Hat szavazat volt mellette és tíz tartózkodás. Eddig mindig úgy tudtuk, hogy a holland katoliku-sok a „leg”-ek egyháza. Hollandiában van a legtöbb áldozó, legtöbbben hallgat-nak vasárnap szentmisét, legtöbb a papi és a misszionáriusi hivatás. Nem tudjuk megérteni, hogy mi váltotta ki a lelkipásztori zsinatnak ezt az állásfoglalását a cölibátus, a kötelező papi nőtlenség ellen. Idővel talán majd erre is kapunk vá-laszt.

LONGAUER IMRE